

De Minister van Economische Zaken en Klimaat
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

Datum : 2 oktober 2020
Documentnr. : 2020-089305
Dossiernummer : K1262
Behandeld door : dhr. T. Kokshoorn
Onderwerp : Regioadvies Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden

Geachte minister,

Voor u ligt het regioadvies over de aanleg van het windpark Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden (hierna: NOZ TNW). Het advies heeft betrekking op alle voor de regio relevante aspecten van een verbinding tussen het (aan te leggen) windpark en de aansluiting op het hoofdnet. U ontvangt dit regioadvies conform de afspraak die op 9 januari jl. tussen u en de betrokken bestuurders van de regiopartijen¹ is gemaakt over een gezamenlijk door de regiopartijen op te stellen advies.

Het advies is tot stand gekomen in overleg met en in nauwe samenwerking tussen de dertien betrokken regiopartijen. Alle dertien regiopartijen onderschrijven dit regioadvies en de gestelde randvoorwaarden².

Het belang van NOZ TNW, het Waddengebied en onze lokale belangen spelen een belangrijke rol in de gezamenlijke afweging voor een voorkeursalternatief. De regiopartijen vinden de Eemshaven de meest logische aanlandlocatie voor de hoogspanningsverbinding. Dit omdat er grote hoeveelheden groene stroom aan kunnen landen ten gunste van de verduurzaming van industrie in de Eemshaven/Eemsdelta. Tevens is hiermee sprake van een stimulans van de (groene) waterstofeconomie in de regio, zoals benoemd in de Noordelijke Waterstofagenda. Dit sluit sterk aan bij de ambities van de noordelijke regio. Tracé Eemshaven Oost houdt het beste rekening met onze lokale belangen en heeft de voorkeur door de goede score op de volgende regionale criteria: maatschappelijk draagvlak en ruimtelijke inpassing & kwaliteit. Echter houden we in dit advies rekening met de sterke signalen vanuit TenneT en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) dat dit tracé niet haalbaar lijkt vanwege technische complexiteit en de lastige vergunbaarheid. Wat de regiopartijen betreft kan tracé Eemshaven West daarom worden overwogen op voorwaarde dat TenneT en het ministerie van EZK de randvoorwaarden invullen die wij in dit regioadvies toelichten. Tracé Vierverlaten West is hierin een terugvaloptie voor Eemshaven West onder dezelfde voorwaarden, maar ligt voor de regiopartijen niet voor de hand gezien de voorkeur voor aanlanding in de Eemshaven.

---

¹ De regio bestaat uit de volgende partijen: gemeenten Achtkarspelen, Ameland, Dantumadiel, Groningen, Het Hogeland, Noardeast-Fryslân, Schiermonnikoog, Tytsjerksteradiel en Westerkwartier, wetterskip Fryslân, waterschap Noorderzijlvest en de provincies Fryslân en Groningen. Alle partijen hebben gemeen dat een mogelijke verbinding direct het grondgebied raakt.

² De IEA, kennis uit eigen organisatie en kennis van betrokken partijen vormt de inhoudelijke basis die ten grondslag ligt aan het regioadvies.

Ons advies is als volgt opgebouwd:

- ❖ Eerst gaan we in op de aanleiding en het belang van het windpark en een zorgvuldige inpassing in de Waddenzee;
- ❖ Daarna formuleren we (aan de hand van vijf criteria) het voorkeustracé vanuit regionaal perspectief;
- ❖ Vervolgens gaan we in op de randvoorwaarden en de meekoppelkansen.

In bijlage I vindt u de specifieke randvoorwaarden per locatie. In bijlage II vindt u de weging van de elf tracéalternatieven.

Aanleiding

Het Rijk werkt samen met netbeheerder TenneT, Rijkswaterstaat en regiopartijen aan de voorbereiding van de realisatie van het windpark NOZ TNW. De ingebruikname is gepland in 2027. Logischerwijs moet op dat moment de aansluiting op het hoogspanningsnet gereed zijn. Omtrent deze aansluiting zijn er negen tracéalternatieven (plus één variant) geïdentificeerd waarbij aanlanding plaatsvindt in Burgum, Groningen-Vierverlaten of Eemshaven-Oudeschip. Om tot een tijdige realisatie van deze aansluiting te komen is het Rijk voornemens om in oktober 2020 een voorkeustracé vast te stellen.

In een bestuurlijk overleg van 9 januari jl. heeft u de betrokken regiopartijen uitgenodigd om een regioadvies op te stellen. De regiopartijen hebben aangegeven van deze mogelijkheid gebruik te maken. Wij waarderen de constructieve werkwijze en transparantie in de informatievoorziening en communicatie van het ministerie van EZK en TenneT.

Belang van Wind op Zee

Wij hechten eraan om te onderstrepen dat de regiopartijen de doelen van het Nationale Klimaatakkoord ten aanzien van Wind op Zee waar mogelijk willen ondersteunen. Windenergie is een belangrijke conditie voor het tot stand brengen van de energietransitie, waarbij voor de realisatie van windenergie op zee (WOZ) de Noordzee een gunstige plek is. Als regiopartijen onderschrijven we dan ook het belang van NOZ TNW.

De aanleg van NOZ TNW draagt niet alleen bij aan de nationale doelstellingen op het gebied van de energietransitie, maar ook de provincies Fryslân en Groningen hebben de doelstelling om in te zetten op CO₂-besparing. De provincie Groningen positioneert zich daarnaast als dé energieprovincie van Nederland. In dat kader wil de provincie graag grote hoeveelheden groene stroom laten aanlanden ten gunste van de verduurzaming van industrie in de Eemshaven/Eemsdelta en als stimulant van de (groene) waterstofeconomie in de regio, aansluitend bij de Noordelijke Waterstofagenda. Dit is de belangrijkste reden om aanlanding in de Eemshaven als voorkeur te hebben. Bovendien is de Eemshaven reeds een energieknooppunt van het hoogspanningsnet op nationaal niveau, waardoor aanlanding van de groene stroom uit het windpark NOZ TNW een logisch aanknopingspunt is. Deze transitie wordt actief ondersteund door het bedrijfsleven, onder andere in samenwerkingsverbanden als New Energy Coalition.

Een zorgvuldige inpassing in het Waddengebied

De regiopartijen zijn op vele thema's met elkaar verbonden. Eén belangrijk thema is het Waddengebied. Hoewel de opwek van WOZ zeer kansrijk is, spelen er ook diverse risico's met betrekking tot het Waddengebied. De Waddenzee wordt breed gewaardeerd en is in 2009 uitgeroepen tot UNESCO Natuurlijk Werelderfgoed. Het behoud van een duurzaam Waddengebied is dan ook essentieel. Enkele belangrijke afspraken die hierover zijn gemaakt, zijn vastgelegd in het Akkoord voor de Noordzee. Daarnaast zijn er in diverse andere beleidsdocumenten en samenwerkingsverbanden afspraken over de Waddenzee gemaakt (e.g. Gebiedsagenda Wadden 2050, het Investeringskader Waddengebied en het Programma naar een Rijke Waddenzee). Recentelijk heeft ook de minister van EZK, naar aanleiding van overleg met de Waddenvereniging, het belang van het zorgvuldig omgaan met de Waddenzee in een Kamerbrief nog eens benadrukt. Hieruit blijkt het belang en de complexiteit die dit meebrengt voor de aanleg van tracés door het Waddengebied. Dit maakt dat goed omgaan met het Waddengebied meer is dan alleen een randvoorwaarde. De waarborging van dit natuurgebied als uitgangspunt bij de aanleg van NOZ TNW wordt als cruciaal gezien door alle dertien regiopartijen.

Voorkeurstracé

Zoals aangegeven spelen het belang van NOZ TNW, het Waddengebied en onze lokale belangen een grote rol in onze afweging. De regiopartijen hebben de tracéalternatieven onder meer gewogen aan de hand van vijf criteria, te weten:

1. Maatschappelijk draagvlak;
2. Draagvlak van lokale en regionale stakeholders;
3. Ruimtelijke inpassing, omgevingskwaliteit en milieu & gezondheid;
4. Conflicterende belangen in toekomstig ruimtegebruik en netcapaciteit;
5. Meekoppelkansen.

De onderbouwing voor onze voorkeur is als volgt. Uit de toetsing van de tracéalternatieven blijkt dat drie tracés zeer waarschijnlijk niet vergunbaar zijn vanwege sterk negatieve milieueffecten.³ De tracés Vierverlaten Midden en de overgebleven tracés met aansluiting in Burgum kunnen, mede vanwege de cultuurhistorische en landschappelijke belangen van het gebied, niet rekenen op voldoende draagvlak in regio. Wat de regiopartijen betreft zijn deze varianten daarom niet meer aan de orde.

Uit de tracéalternatieven resteren na deze trechtering Vierverlaten West, Eemshaven West en Eemshaven Oost. Deze drie alternatieven overwegend houdt tracé Eemshaven Oost het beste rekening met onze lokale belangen. De risico's voor de Waddenzee en het Waddengebied zijn bij deze variant het geringst en ingrepen in waardevolle landbouwgrond wordt voorkomen. TenneT en het ministerie van EZK geven inmiddels duidelijk aan dat dit tracé sterk onwenselijk is, mede vanwege de technische complexiteit en de lastige vergunbaarheid. Omdat de regiopartijen de Eemshaven als logische aanlandlocatie beschouwen, kan wat de regiopartijen betreft tracé Eemshaven West als voorkeursalternatief worden overwogen op voorwaarde dat TenneT en het ministerie van EZK invulling geven aan de randvoorwaarden die hieronder worden toegelicht. Tracé Vierverlaten West is hierbij een terugvaloptie voor Eemshaven West onder deze zelfde voorwaarden, maar ligt voor de regiopartijen niet voor de hand.

Randvoorwaarden

Zoals hierboven aangegeven kan het tracé Eemshaven West wat de regio betreft enkel worden overwogen als TenneT en het ministerie van EZK invulling geven aan onderstaande randvoorwaarden. Met de invulling van deze randvoorwaarden en een zorgvuldig gebiedsproces verwachten wij als regio voldoende draagvlak te kunnen creëren voor de komst van het ondergrondse hoogspanningstracé. Deze randvoorwaarden gelden daarnaast ook voor de overige tracés. De tracés doorkruisen in alle gevallen namelijk landschappen, biotopen en leefomgevingen. Om te zorgen dat een tracékeuze (bijna letterlijk) "in goede aarde valt" is een gedragen gebiedsproces en -fonds randvoorwaardelijk. Een financiële compensatie, losstaand van de vanzelfsprekende vergoedingen voor schade aan natuur, landbouw en andere relevante belangen, is specifiek genoemd voor Eemshaven West en geldt, mutatis mutandis, ook voor andere tracés. Hiermee is de basislijn, een goede (financiële) compensatie, voor alle tracés identiek.

Tevens is er sprake van enkele randvoorwaarden die gelden bij de drie specifieke tracés Vierverlaten West, Eemshaven West en Eemshaven Oost, deze staan beschreven in bijlage I.

1. Een gedragen gebiedsproces

Het is belangrijk om te realiseren dat de partijen die mogelijk negatieve effecten ondervinden van de aanleg van het net, veelal reeds te maken hebben met andere opgaven. Denk aan de landbouw, een belangrijke sector bij locatie Eemshaven, waar momenteel ook opgaven als het stikstofdossier en verzilting een rol spelen. Maar ook in het Waddengebied leiden ingrepen tot ecologische verstoringen. Door samen met alle belanghebbenden

---

³ Het betreft de tracéalternatieven Burgum West, Vierverlaten Oost en Eemshaven Midden.

(o.a. grondeigenaren, natuurbeheerders, belangenorganisaties zoals LTO Noord, Groningen Seaports, de Waddenvereniging, de Natuur-en Milieufederatie en bewoners) in een zorgvuldig gebiedsproces te verkennen hoe de negatieve effecten het beste kunnen worden voorkomen, gemitigeerd of gecompenseerd, richten we ons op het creëren van draagvlak. Dit kan door belanghebbenden die schade ondervinden in het gebiedsproces een belangrijke rol te geven en te laten meedenken, dan wel meebepalen hoe compensatie of mitigatie vorm krijgt. Wij denken graag samen met de minister na over een gebiedsproces waarin samenwerking met de regio kan plaatsvinden, ondersteund door inzet van de ambtelijke organisaties van de regiopartijen.

Concreet houdt dit in dat door Rijk, TenneT en regio meteen na de bekendmaking van het VKA van de minister een procesplan wordt opgesteld voor de uitwerking van het concept-inpassingsplan en de wijze van invulling van de randvoorwaarden. Onderdeel van het procesplan is de betrokkenheid van overheidspartijen en stakeholders, aanvullend op het participatietraject van TenneT, en de eventuele inzet van experts. Door het instellen van thematische werkgroepen (bijvoorbeeld een werkgroep Waddenzee en werkgroep Landbouw) kan gericht worden gewerkt aan het voorkomen, of als dat niet kan mitigeren en/of compenseren, van schade en problematiek ten gevolge van de aanleg van de hoogspanningsverbinding. Uitgangspunt hierbij is dat belangrijke stakeholders, waaronder regio, het gehele proces tot aan oplevering van de kabel betrokken blijven (dan wel langer, indien de voorwaarden van het gebiedsfonds hiertoe oproepen). Tevens zal in het procesplan worden opgenomen hoe de besluitvorming onder de rijkscoördinatie-regeling zal worden ingevuld, de vormgeving, positionering en mandatering van de werkgroepen en welke besluiten aan Provinciale Staten, gemeenteraden en Algemeen Besturen zullen worden voorgelegd. Daarnaast maakt een analyse van het benutten van koppelkansen met bestaande Rijksprogramma's hier onderdeel van uit.

2. Een gebiedsfonds

De aanleg van een hoogspanningsverbinding heeft impact op mens en natuur langs het tracé. In de eerste plaats is het de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer TenneT en het bevoegd gezag, het ministerie van EZK, om binnen de projectbegroting de negatieve effecten te voorkomen, te compenseren en te mitigeren.

Naast deze verantwoordelijkheden vinden de regiopartijen het belangrijk dat er in een platform wordt voorzien waar op regionaal niveau gebiedsgericht kan worden gewerkt aan de problematiek en opgaven gerelateerd aan de aanleg van NOZ TNW. Het (in te stellen) gebiedsfonds voorziet in financiële ruimte om deze problematiek en opgaven aan te pakken waarmee een handelingsperspectief ontstaat (aanvullend op de compensatie en mitigatie van schade). Ook heeft het gebiedsfonds samenhang met het gebiedsproces. Omdat er in het gebied naast de natuurbelangen ook grote agrarische belangen zijn die in toenemende mate te maken krijgen met de effecten van verzilting zal het gebiedsfonds een omvang in de orde van grootte van 75 miljoen euro moeten hebben. De onderbouwing voor dit bedrag, gebaseerd op onze regionale ervaringen met de drie thema's zoals in onderstaande doelen benoemd, wordt gaandeweg het proces door betrokken partijen in onderlinge samenwerking en overeenstemming uitgewerkt.

Er zijn drie hoofddoelen van het gebiedsfonds te onderscheiden:

- Omgaan met verziltingsrisico's langs de Waddenkust

Er treden verziltingseffecten op langs de Groningse Waddenkust. Het NOZ TNW tracé kan hier een versterkend effect op hebben. Het landbouwgebied langs de kust wordt steeds zilter. Het toekomstperspectief van agrarisch ondernemers komt hierdoor onder druk te staan. Het gebiedsfonds voorziet in experimenteerruimte onder meer voor zilte teelt en andere maatregelen om toekomstgericht met verzilting aan de slag te gaan. Hierdoor kan gewerkt worden aan een duurzaam agrarisch toekomstperspectief in het kader van de verzilting. Tevens kan het aanwezige zoetwateraanvoersysteem vanuit dit fonds effectiever worden gemaakt als onderdeel van mitigerende maatregelen.

- Bedrijven en belanghebbenden ondersteunen bij verduurzaming van de energievoorziening
Middelen uit het gebiedsfonds worden beschikbaar gesteld voor direct omwonenden en agrariërs voor de energietransitie. Het dunne lokale energienetwerk vormt hierin een belemmering. Middelen uit het gebiedsfonds stellen belanghebbenden in het gebied in staat om te werken aan verduurzaming en verlaging van de CO₂-uitstoot. De middelen kunnen worden besteed aan de volgende doelen:
  - Maatregelen die het huis/de boerderij energieneutraal maken zowel qua elektriciteit als qua gas (verwarming).
  - Voorzien energieopslagtechniek of in maatregelen die de productie van duurzame energie beter afstemmen op het gebruik.
  - Voor Schiermonnikoog moet nader worden gekeken naar hoe een gebiedsfonds kan werken. De gemeente en/of energiecoöperatie 'De Sintrale' zou namens de gemeenschap plannen kunnen indienen bij het fonds.
- Natuurontwikkeling langs het Waddentracé
De verstoring die vanuit NOZ TNW optreedt moet door initiatiefnemers worden geadresseerd. Dit betreft ook mogelijk schade aan lopende projecten. Daarbij is het uitgangspunt dat de natuur- en landschappelijke waarden na de ingreep ten minste op hetzelfde niveau zijn als daarvoor. Tegelijkertijd kunnen er zich kansen voor natuurontwikkeling voordoen die niet primair kunnen worden verzilverd door ingrepen vanuit het project. Het gebiedsfonds voorziet in middelen om onderzoek te kunnen doen en langs het tracé op beperkte schaal natuurontwikkelingsprojecten te kunnen realiseren die aansluiten bij de doelen van de Agenda voor het Waddengebied, mits deze aansluiten bij het agrarische toekomstperspectief.

Opzet en organisatie (voorbeeld uitgaande van de keuze van tracé Eemshaven West)

Het gebiedsfonds is een subsidieregeling die door ondernemers, belanghebbenden en betrokken organisaties bij de uitvoering van plannen kan worden benut. Daarnaast moet een deel van het fonds beschikbaar zijn voor de organisatie, waarbij het zowel gaat om ambtelijke ondersteuning van het proces als om het toezicht houden op adequate inzet van de middelen. De provincie Groningen draagt, eventueel samen met het SNN, zorg voor de uitvoering van de subsidieregeling. Ingediende plannen worden getoetst aan vooraf opgestelde criteria. Een commissie bestaande uit het ministerie van EZK, TenneT, de provincie Groningen, waterschap Noorderzijlvest, de gemeenten Het Hogeland en Schiermonnikoog en onder meer de stakeholders Coalitie Wadden Natuurlijk en LTO Noord adviseren gezamenlijk over toekenning van subsidieaanvragen. De provincie Groningen is bestuurlijk verantwoordelijk voor de uitvoering.

De looptijd van het gebiedsfonds is niet gekoppeld aan de looptijd van het project NOZ TNW omdat projecten en activiteiten die kunnen worden ondersteund uit dit gebiedsfonds naar verwachting een langere looptijd hebben dan het NOZ TNW project. Zoals gebruikelijk is bij het beheer van fondsen wordt 2% van het budget van het gebiedsfonds gereserveerd voor de uitvoering van het fonds.

Mogelijke financieringsbronnen

Betrokken partijen inventariseren binnen de eigen organisatie welke financiële middelen beschikbaar kunnen worden gesteld. Financiering kan uit mede uit bestaande, lopende middelen bestaan.

3. Corridor in Waddenzee om toekomstige verstoring zoveel mogelijk te voorkomen

Wij vinden de Waddenzee en het Waddengebied zeer waardevol en willen als regio hinder en verstoring in de toekomst, door de aanleg van verbindingen met windparken op de Noordzee, zo veel mogelijk voorkomen. Daarom stellen we voor de (visie op de) doorsnijding van de Waddenzee alsmede het landdeel van het tracé nu en in de toekomst in goed overleg met de omgeving, regio en stakeholders vorm te geven.

Het is niet uit te sluiten dat er in de toekomst nieuwe verbindingen worden aangelegd omdat windparken op de Noordzee een belangrijke rol spelen in de nationale opgave Energietransitie. Indien hiervoor in de toekomst nieuwe verbindingen worden aangelegd, dan is tracé Eemshaven Oost ons inziens het eerst aangewezen tracé hiervoor. Dit betekent dat onderzocht zal moeten worden in hoeverre eventuele belemmeringen in dat tracé tijdig opgelost kunnen worden. Voor zover het tracé Eemshaven Oost uiteindelijk toch niet mogelijk is, kan er worden onderzocht hoe op een verantwoorde wijze via tracé Eemshaven West extra (gelijkstroom)kabels en/of een (waterstof)gasleiding kunnen worden aangelegd. Daarbij dienen innovatieve technieken te worden overwogen die elders al worden toegepast of nieuwe technologische innovaties te worden onderzocht, om sneller en zorgvuldiger nieuwe hoogspanningsverbindingen aan te leggen zonder dat dit tot schade aan het Waddengebied leidt. Dit geldt ook voor het landdeel van het tracé om schade aan belangen waar mogelijk te voorkomen. Hiervoor is onderzoek nodig. Ambities in 2030 of verder komen hierdoor sneller dichterbij. Aanvullend op het Joint Fact Finding-onderzoek naar de mogelijke varianten binnen de corridor Eemshaven West voor doorsnijding, aanleg en mogelijke (versturende) effecten op de ecologie van de Waddenzee⁴, zal in dat geval in overleg met de regiopartijen en stakeholders opnieuw moeten worden bezien wat dan de mogelijkheden zijn om dit op een verantwoorde wijze te realiseren. Het potentieel herhaald bij agrarische grondgebruikers aankloppen voor aanleg van een nieuwe aanvullende verbinding vraagt om een ruimhartige benadering nu en in de toekomst.

Indien nodig zal aanvullend onderzoek worden verricht in het kader van het concept-inpassingsplan van de huidige NOZ TNW-verbinding. Naast het beschermen van de Waddenzee en het beperken van schade, vindt de regio het belangrijk om dit onderzoek als aanleiding te gebruiken om nader in te gaan op de langetermijnvisie voor toekomstige windparken en de aansluiting daarvan. De regio wil daarom graag actief betrokken worden bij het nationale programma Energiehoofdstructuur en de Verkenning Aanlanding Wind Op Zee (VAWOZ). De betrokkenheid van de regio bij deze programma's kan worden opgenomen in het procesplan voor het gebiedsproces voor NOZ TNW. Het gebiedsproces NOZ TNW wordt financieel gefaciliteerd binnen het gebiedsfonds.

4. Beschikbaar stellen HDD-boringen

Wij vinden het belangrijk dat horizontale boringen worden overwogen indien lokale belangen daarmee gediend zijn. Het is aan belanghebbenden en bevoegde gezagen om te bepalen of en waar HDD-boringen het beste kunnen worden ingezet. Ons voorstel is om de inzet van HDD-boringen te koppelen aan de route tot het optimalisatieproces bij de detailuitwerking van het tracé. De landeigenaar of landgebruiker heeft een belangrijke stem bij het besluit hoe de doorkruising van het land wordt vormgegeven. Dit onderwerp wordt nader besproken en uitgewerkt in de eventueel op te richten agrarische werkgroep zoals voorgesteld bij het gebiedsproces.

5. Noord-Groningse kuststrook behouden als hoogwaardig landbouwgebied

We willen de Noord-Groningse kuststrook behouden als hoogwaardig landbouwgebied⁵. Dat houdt tevens in dat de regionale bevoegde gezagen willen voorkomen dat er sprake is van natuurcompensatie vanuit dit project binnen dit gebied, omdat dit een bedreiging kan vormen voor het toekomstperspectief van de boeren in dit landbouwgebied. Concreet betekent dit dat de regio belang stelt bij een landbouweffectrapportage waarin de effecten op de landbouw en/of de bedrijfsvoering in beeld zijn gebracht, als onderdeel van het vervolgproces. Uitwerking aan de hand van agrarische waarden geeft een beeld van de landbouwkundige gebruiksmogelijkheden en brengt de compensatie van schade aan landbouwgronden goed in kaart. De resultaten van de rapportage worden verwerkt in het concept-inpassingsplan. Kennis en informatie die beschikbaar is, zowel van grondeigenaren als externe partijen, wordt gebruikt voor de detail-tracering.

---

⁴ Uitgevoerd door de partijen: de provincies Fryslân en Groningen, gemeenten Het Hogeland en Schiermonnikoog, het ministerie van EZK, TenneT, Gasunie en Rijkswaterstaat. In dit onderzoek is gekeken naar de toepassing van een aantal standaardconcepten en aanlegmethoden.

⁵ Het behouden van hoogwaardig landbouwgebied geldt vanzelfsprekend ook voor het landbouwgebied in de provincie Fryslân indien er gekeken wordt naar de tracéalternatieven over Fries grondgebied.

6. Onderzoek naar impact laagfrequent geluid

De laatste jaren is er in toenemende mate aandacht voor laagfrequent geluid en de mogelijke gezondheidseffecten daarvan. De klachten en bezorgdheid hierover nemen toe en de overlast van het laagfrequent geluid kan groter zijn dan waar de huidige normering van uit gaat. Omwonenden van transformatorstationslocaties maken zich dan ook terecht zorgen over mogelijke overlast door laagfrequent geluid geproduceerd door het transformatorstation. Aanvullend op de IEA pleiten wij er daarom voor onderzoek te doen naar de impact van het laagfrequent geluid en de resultaten onderdeel te laten zijn van de definitieve afweging van de tracékeuze c.q. de locatiekeuze van het transformatorstation.

Meekoppelkansen

Naast randvoorwaarden zien wij ook kansen omtrent de aanleg van het NOZ TNW. Deze 'meekoppelkansen' zijn gericht op het koppelen van opgaven en ontwikkelingen die in de regio gelijktijdig, dan wel in de toekomst spelen. Het gaat hierbij om de volgende kansen:

- Natuurontwikkeling (in ieder geval buiten het landbouwgebied) en verduurzaming landbouw.
- Aansluiting bij (toekomstige) parallelle gebiedsprocessen (met name gebiedsgerichte aanpak stikstof/biodiversiteit).
- Waterstofproductie: de aanleg van het windpark op zee is een goede gelegenheid om de ontwikkeling van de waterstofeconomie te versnellen.
- Ontwikkeling Meerjarenprogramma Energie Infrastructuur⁶: het recent uitgebrachte advies van de Task Force Infrastructuur Klimaatakkoord Industrie adviseert projecten als NOZ TNW te benaderen vanuit een meerjarenperspectief. De aanleg van een corridor op de Waddenzee sluit hierbij aan.
- Regionale programma's werkgelegenheid en scholing.
- Netstrategie: met de aanleg van de hoogspanningsverbinding kunnen kansen worden benut waarmee de regionale knelpunten in het energienet kunnen worden aangepakt.

Graag geven we, in goed overleg met het Rijk, nader invulling aan deze meekoppelkansen. Dit als onderdeel van een gedragen gebiedsproces.

Conclusie & vervolg

Concluderend adviseren de regiopartijen het Rijk dat Eemshaven West bespreekbaar is. Het Rijk heeft reeds kenbaar gemaakt dat Eemshaven Oost niet mogelijk lijkt. Het tracéalternatief is voor de regiopartijen alleen mogelijk indien TenneT en het Rijk invulling geven aan de randvoorwaarden zoals gesteld in deze brief.

De regiopartijen zijn bereid om op structurele basis samen te werken in het vervolg van het project (de volgende fasen van de voorbereidingen van het project respectievelijk in de uitvoeringsfase). Wij onderzoeken graag hoe we als regiopartijen ook in deze fasen van meerwaarde kunnen zijn, niet alleen in de rol van adviseur maar ook als bestuurlijk partner. Dit past bij de ambities van het Noorden om daadwerkelijk bij te dragen aan de energietransitie en draagt bij aan het bouwen en onderhouden van zo breed mogelijk draagvlak bij bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in het betreffende gebied.

---

⁶ Zie het 'Adviesrapport Taskforce Infrastructuur Klimaatakkoord Industrie'

Ondertekening

Het regioadvies is bekrachtigd door de bestuurders handelend namens de colleges en dagelijks besturen van de dertien betrokken regiopartijen.

	Namens het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen	Mw. N. Homan, gedeputeerde	
	Namens het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân	Mw. S.A.E. Poepjes, gedeputeerde	
	Namens het dagelijks bestuur	Dhr. H. Beerda, lid van het dagelijks bestuur	
	Namens het dagelijks bestuur	Dhr. O.A. van der Galiën, lid van het dagelijks bestuur	
	Namens het college van burgemeester en wethouders	Dhr. P. IJnsen, wethouder	
	Namens het college van burgemeester en wethouders	Mw. I van Gent, burgemeester	

	<p>Namens het college van burgemeester en wethouders</p>	<p>Dhr. T. Berends, wethouder</p>	
	<p>Namens het college van burgemeester en wethouders</p>	<p>Dhr. K. Wielstra, wethouder</p>	
	<p>Namens het college van burgemeester en wethouders</p>	<p>Dhr. J. Spoelstra, wethouder</p>	
	<p>Namens het college van burgemeester en wethouders</p>	<p>Mw. T. Willemsma, wethouder</p>	
	<p>Namens het college van burgemeester en wethouders</p>	<p>Dhr. E. Dijkhuis, wethouder</p>	
	<p>Namens het college van burgemeester en wethouders</p>	<p>Dhr. H. westra, wethouder</p>	
	<p>Namens het college van burgemeester en wethouders</p>	<p>Dhr. R. van der Schaaf, wethouder</p>	

Bijlage I: locatie-specifieke randvoorwaarden

Naast de algemene randvoorwaarden stellen wij enkele randvoorwaarden die specifiek van toepassing zijn op de drie tracéalternatieven.

❖ Eemshaven Oost

- Voortplantingsperiode Zeehonden: bij het aanleggen van tracéalternatief Eemshaven Oost kan het voorkomen dat de ligplaatsen van zeehonden in de voortplantingsperiode worden verstoord. Om dit te voorkomen, hechten wij belang aan de mogelijkheid om tijdens de aanlegfase de voortplantingsperiode volledig te vermijden.

❖ Eemshaven West

- Verzilting landbouwland: van alle tracés is Eemshaven West het tracé met de langste doorkruising van landbouwgrond. Een netaansluiting heeft negatieve gevolgen (verzilting) voor de kwaliteit van het landbouwareaal. Deze effecten zijn niet volledig te mitigeren. Randvoorwaarden bij deze variant zijn ten minste financiële compensatie en nauwkeurige monitoring van getroffen landbouwgebieden, maar moeten nog voor de volledigheid in overleg met belanghebbenden bepaald worden.
- Aantasting kwelders: graafactiviteiten in de aanlegfase hebben mogelijk negatieve gevolgen voor bodemstructuur van het kwelderlandschap. Deze effecten moeten worden gemitigeerd, of indien niet mogelijk gecompenseerd.

❖ Vierverlaten West

- Verzilting landbouwgrond: ook bij het tracé Vierverlaten West is er sprake van een gebied dat gevoelig is voor verzilting. Hierbij vragen wij wederom om ten minste financiële compensatie en nauwkeurige monitoring van getroffen landbouwgebieden, waarbij deze randvoorwaarden voor de volledigheid in overleg met belanghebbenden bepaald moeten worden.
- Aantasting kwelders: daarnaast geldt ook bij Vierverlaten West het belang van het mitigeren, dan wel compenseren, van de effecten van de graafactiviteiten in het kwelderlandschap.
- Doorkruising van groot zee gras: bij dit tracé is sprake van doorkruising van groot zee gras, dat schaars is in de Waddenzee. Het is onzeker of aantasting van dit zee gras te herstellen is. Wij doen daarom een beroep om groot zee gras zoveel mogelijk te ontzien in de aanleg van het tracéalternatief Vierverlaten West.

Bijlage II: weging van de tracéalternatieven

	Maatschappelijk draagvlak (politiek en bewoners)	Draagvlak lokale & regionale stakeholders	Ruimtelijke inpassing en kwaliteit	Conflicterende belangen in toekomstig ruimtegebruik en netcapaciteit	Meekoppelingen
Eemshaven Oost	(+)	(-/+)	(+)	(-/+)	(-/+)
Eemshaven West	(+)	(-/+)	(-/+)	(+)	(-/+)
Vierverlaten West	(-/+)	(-/+)	(-/+)	(+)	(-/+)

Burgum West Zeer waarschijnlijk niet vergunbaar vanwege sterke negatieve milieueffecten: hoge stikstofdepositie op Natura 2000.

Burgum Midden

Burgum Midden-West Zorgen over het huidige draagvlak van de omgeving over de aantasting Nationaal Landschap Noordlike Fryske Wâlden. Additioneel zijn er reeds zorgen onder de omgeving over de aantasting van het landelijke karakter en het laagfrequent geluid van de locaties van het transformatorstation in Burgum.

Burgum Oost

Vierverlaten Midden

Vierverlaten Midden is heeft te maken met mogelijk beperkt draagvlak omtrent doorkruising Middag-Humsterland.

Vierverlaten Oost

Zeer waarschijnlijk niet vergunbaar door sterk negatieve milieueffecten: vertroebeling en effect op bodemleven Waddenzee.

Eemshaven Midden

Zeer waarschijnlijk niet vergunbaar door sterk negatieve milieueffecten: vertroebeling en effect op bodemleven Waddenzee, en lange doorsnijding Waddenzee.